

Η πορεία του ΣΥΡΙΖΑ από την «ανατροπή» στον συμβιβασμό

του Γιάννη Μηλιού

1. Ένα Πρόγραμμα μαζικής πολιτικής με σαφές ταξικό πρόσημο

Αμέσως μετά την υπογραφή του 1^{ου} Μνημονίου από την κυβέρνηση Γιώργου Παπανδρέου την Άνοιξη 2010, ο ΣΥΡΙΖΑ διατύπωσε συγκεκριμένους πολιτικούς στόχους μιας εναλλακτικής πορείας, βασικός άξονας της οποίας ήταν η κατάργηση της λιτότητας.

Επρόκειτο αναγκαστικά για μια πορεία *σύγκρουσης* με τις κυρίαρχες οικονομικές και πολιτικές ελίτ, με σαφή κοινωνική μονομέρεια υπέρ των λαϊκών τάξεων. Διότι η κατάργηση του Μνημονίου και το τέλος της λιτότητας είναι μια στρατηγική που ευνοεί συγκεκριμένα κοινωνικά-ταξικά συμφέροντα: Αυτά της εργατικής τάξης και ευρύτερα της μισθωτής εργασίας, της αυτοαπασχόλησης-για-την-επιβίωση (μπλοκάκια κλπ.), των άνεργων, των φτωχών.

Η κατάργηση του Μνημονίου και της λιτότητας αποτελεί μια στρατηγική *ριζικής αναδιανομής εισοδήματος, πλούτου και ισχύος από τις κυρίαρχες τάξεις και τους συμμάχους της στην κοινωνική πλειοψηφία και στο κοινωνικό κράτος.*

Στην απόφαση που ενέκρινε η Συνδιάσκεψη στις 2/12/2012 διαβάζουμε:

«Δεσμευόμαστε να αντιταχθούμε δυναμικά στην επίθεση της άρχουσας τάξης που λεηλατεί το λαό και τη χώρα, να απαλλαγούμε από το άγχος των μνημονίων και του μη βιώσιμου χρέους, να ανοίξουμε το δρόμο στον παραγωγικό μετασχηματισμό με έμφαση στους τομείς διατροφής και βασικών αγαθών, το δρόμο της κοινωνικής αυτοοργάνωσης, της αυτοδιαχείρισης, των ανατρεπτικών προτύπων εναλλακτικής και κοινωνικής οικονομίας. Δεσμευόμαστε να προτάξουμε την ριζική αναδιανομή εισοδημάτων και πλούτου σε βάρος του κεφαλαίου [...] Η αναβίωση και ενίσχυση της λειτουργίας – με ευρύτητα και ενωτικό πνεύμα – των λαϊκών συνελεύσεων σε κάθε γειτονιά θα συμβάλει στην άνοδο των αγώνων».

Το πρόγραμμα αυτό ζυμώθηκε με τις λαϊκές κινητοποιήσεις, απέκτησε δυναμική και ένα αυξανόμενο λαϊκό έρεισμα και ήδη στις διπλές εκλογές του 2012 έδειξε ότι μπορεί να συνδεθεί με ένα πλειοψηφικό ρεύμα ανατροπής της υπάρχουσας κατάστασης προς όφελος των πολλών.

2. Λιτότητα: Η στρατηγική των κυρίαρχων τάξεων και της νεοφιλελεύθερης ευρωπαϊκής ενοποίησης

Στο ζήτημα της λιτότητας, ως της καθαυτό αστικής στρατηγικής, πρέπει να επιμείνουμε.

Η λιτότητα δεν αποτελεί «λανθασμένη πολιτική», αλλά μια ταξική στρατηγική που εξυπηρετεί με αποκλειστικό τρόπο τα συμφέροντα του κεφαλαίου σε βάρος των εργαζομένων, συνταξιούχων, αυτοαπασχολούμενων, ανέργων αλλά και των κοινωνικά αδύναμων ομάδων. Μακροπρόθεσμος στόχος της είναι να διαμορφώσει και να επιβάλει ένα μοντέλο εργασιακών σχέσεων με συρρικνωμένα δικαιώματα και λιγότερες κοινωνικές παροχές για τους εργαζόμενους, με χαμηλότερους και «ευέλικτους» μισθούς και με εκμηδένιση της διαπραγματευτικής δύναμης των μισθωτών απέναντι στους εργοδότες και τις οργανώσεις τους.

Η λιτότητα αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του νεοφιλελευθερισμού. Στην επιφάνεια, λειτουργεί ως στρατηγική για τη μείωση του επιχειρηματικού κόστους: Μειώνει το κόστος εργασίας του ιδιωτικού τομέα, αυξάνει τα κέρδη ανά μονάδα κόστους (εργασίας) και ως εκ τούτου αυξάνει το ποσοστό κέρδους.

Συμπληρώνεται από την οικονομία στη χρήση «υλικού κεφαλαίου» (μια ακόμα πολιτική «συρρίκνωσης της ζήτησης»!) και από θεσμικές αλλαγές που ενισχύουν αφενός την κινητικότητα και τον ανταγωνισμό των κεφαλαίων και αφετέρου την ισχύ των διευθυντών στο εσωτερικό της επιχείρησης και των κατόχων χρηματοπιστωτικών τίτλων στο εσωτερικό της κοινωνίας. Όσον αφορά δε τη δημοσιονομική εξυγίανση, η λιτότητα δίνει προτεραιότητα στις περικοπές των δημοσίων δαπανών. Αυτό επιφέρει συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας, δηλαδή μείωση του έμμεσου μισθού των εργαζομένων, με παράλληλη μείωση των φόρων επί του κεφαλαίου, αλλά και σταδιακή εξαφάνιση της όποιας προοδευτικότητας στον φόρο εισοδήματος.

Όμως, ό,τι αποτελεί (εργασιακό) κόστος για το κεφάλαιο, συνιστά το εισόδημα για την κοινωνική πλειοψηφία των μισθωτών εργαζομένων, δηλαδή ζήτημα διατήρησης ορισμένου βιοτικού επιπέδου. Αυτό αφορά και το κοινωνικό κράτος, οι υπηρεσίες του οποίου εκτός του ότι αποτελούν κόστος για τους φορολογούμενους, συνιστά σημαντική μορφή έμμεσου, «κοινωνικού μισθού».

Η λιτότητα οδηγεί βεβαίως σε οικονομική ύφεση. Αλλά η ύφεση ασκεί πίεση σε κάθε ιδιώτη επιχειρηματία, τόσο στον καπιταλιστή όσο και στον μικροεπιχειρηματία, στην κατεύθυνση μείωσης όλων των δαπανών του. Ωθείται στο να επιδιώξει την εξαγωγή περισσότερης απόλυτης υπεραξίας, δηλαδή να επιχειρήσει να παγιώσει υψηλά ποσοστά κέρδους μέσα από τη μείωση των μισθών, την εντατικοποίηση της εργασιακής διαδικασίας, ακόμα και την παραβίαση εργασιακών κανονισμών και την καταπάτηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων κλπ.

Στην προοπτική των συμφερόντων του μεγάλου κεφαλαίου, η ύφεση επιτρέπει να τεθεί σε κίνηση μια «διαδικασία δημιουργικής καταστροφής». Πρόκειται για την αναδιανομή του εισοδήματος και της εξουσίας προς όφελος του κεφαλαίου με παράλληλη συγκέντρωση πλούτου. Μικρές και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις, ιδίως στο λιανικό εμπόριο, «εκκαθαρίζονται» από τις μεγάλες επιχειρήσεις και από εμπορικά κέντρα.

Η διαδικασία «δημιουργικής καταστροφής» δημιουργεί έτσι τις προϋποθέσεις για το ξεπέραςμα της καπιταλιστικής κρίσης, για ένα νέο ανοδικό κύκλο κεφαλαιακής συσσώρευσης: Μέσα από την ανάκαμψη της κερδοφορίας και τη συγκέντρωση-συγκεντροποίηση του κεφαλαίου, μέσα από την «απελευθέρωση» του κεφαλαίου από τα «δεσμά» των εργασιακών δικαιωμάτων και των μέτρων κοινωνικής προστασίας που κατακτήθηκαν από την εργατική τάξη στο παρελθόν, με τους αγώνες της.

Η θεσμική διάρθρωση της Ζώνης του Ευρώ (ΖτΕ) ενισχύει σκόπιμα τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές, δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) δεν λειτουργεί ως δανειστής τελευταίας καταφυγής για τις χώρες-μέλη της (δεν δανείζει άμεσα τα κράτη-μέλη της ΖτΕ). Σε μια συγκυρία δημοσιονομικής δυσχέρειας, η συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας καθίσταται πρόσφορο μέσο για την εξασφάλιση της αναγκαίας ρευστότητας, ώστε το Δημόσιο να συνεχίσει απρόσκοπτα αποπληρώνει τις οφειλές προς τους κατόχους κρατικών ομολόγων του. Οι κυβερνώσες ελίτ όλων των χωρών της ΖτΕ είχαν, επομένως, υποβάλει οικειοθελώς τον εαυτό τους σε έναν υψηλό κίνδυνο χρεοστασίου, προκειμένου να παγιώσουν τις νεοφιλελεύθερες στρατηγικές. Με άλλα λόγια, είχαν από κοινού αποφασίσει να εκμεταλλευτούν τις κρίσεις ως μέσα για την περαιτέρω ενίσχυση των νεοφιλελεύθερων πολιτικών.

Σε όλη την ιστορία του καπιταλισμού η κυρίαρχη μέθοδος εξόδου από την κρίση σύμφωνα με τα συμφέροντα του κεφαλαίου υπήρξε η συρρίκνωση των εργατικών και λαϊκών εισοδημάτων, η μεταφορά πλούτου και ισχύος από τον κόσμο της εργασίας στο κεφάλαιο. Εξαιρέσεις, όπως το μεσοπολεμικό New Deal του Φραγκλίνου Ρούσβελτ, υπήρξαν μόνο όταν υφίστατο ο «πολιτικός κίνδυνος» αποσταθεροποίησης του καπιταλιστικού συστήματος.

Κατανοούμε λοιπόν γιατί η στρατηγική κατάργησης της λιτότητας που έθετε στην ημερήσια διάταξη το Πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ συνιστούσε απειλή για τις ισορροπίες τους εγχώριου κατεστημένου και του ευρωπαϊκού νεοφιλελευθερισμού. Όμως, η σταδιακή μεταστροφή των στρατηγικών προσανατολισμών της ηγετικής ομάδας του ΣΥΡΙΖΑ την περίοδο 2012-15 άμβλυσε και εξανέμισε την απειλή αυτή.

3. Από την «αναδιανομή» στην «παραγωγική ανασυγκρότηση». Η σταδιακή μεταστροφή της ηγετικής ομάδας του ΣΥΡΙΖΑ (2012-15)

Μετά τις εκλογές του 2012, υιοθετήθηκε σταδιακά από μια ηγετική ομάδα που βρισκόταν κοντά στο «Γραφείο του Προέδρου» μία στρατηγική που για χάρη ευκολίας θα αποκαλέσουμε στροφή προς τον «διεμβολισμό πολιτικά κεντρώων στρωμάτων».

Η κύρια μετατόπιση σε επίπεδο λόγου έγινε με τη σχετική υποχώρηση του αιτήματος για «αναδιανομή» / «να πληρώσουν οι πλούσιοι», ως οργανωτικού στοιχείου του λόγου του ΣΥΡΙΖΑ, υπέρ του αιτήματος για «παραγωγική ανασυγκρότηση» ως κύριου οργανωτικού στοιχείου.

Η μετατόπιση αυτή αντανάκλα επίσης την προσπάθεια διεύρυνσης των κοινωνικών συμμαχιών προς τμήματα του επιχειρηματικού κόσμου που έχουν πληγεί από την κρίση και τη διαχείρισή της. Η γενικότερη εικόνα του ΣΥΡΙΖΑ είναι πλέον η εικόνα ενός πολιτικού σχηματισμού ο οποίος αποδέχεται τους «κανόνες του παιχνιδιού» και περιμένει να πάρει τις εκλογές. Σ' αυτό προφανώς επέδρασε καθοριστικά η υποχώρηση των κοινωνικών κινημάτων.

Ένα σημαντικό στοιχείο, πέραν του ζητήματος του ενιαίου κόμματος και των όρων λειτουργίας του, είναι ότι ο ΣΥΡΙΖΑ ως κόμμα δεν είχε πλέον ιδεολογική ζωή (εστιάζοντας μόνο στην «ετοιμασία για την κυβέρνηση») και ούτε σημαντική πολιτική ζωή. Η οργάνωση της σχέσης κοινωνικής εκπροσώπησης αφήνεται εν πολλοίς στην κοινοβουλευτική λειτουργία του ΣΥΡΙΖΑ, δηλαδή στις παρεμβάσεις εντός ενός συστήματος που στη συνείδηση του λαϊκού κόσμου είχε αποτύχει και προσπαθούσε να διατηρήσει τα κεκτημένα. Εξαιρέση αποτελούσαν μόνο οι ομιλίες-συζητήσεις και άμεσες επαφές στελεχών του με τον κόσμο της εργασίας και τη νεολαία, που αποτέλεσαν από την αρχή της κρίσης έναν οιονεί «νέο» θεσμό οργάνωσης της δημόσιας συζήτησης. Ωστόσο παρά τη σημαντικότητά τους ως κοινωνικής μορφής, οι παρεμβάσεις αυτές είχαν περιορισμένη κοινωνική διεισδυτικότητα.

Καθώς πλησίαζαν οι περιφερειακές-δημοτικές εκλογές και οι ευρωεκλογές του 2014, αλλά και η ημερομηνία εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας (που όλοι προεξοφλούσαν ότι θα οδηγούσε σε εθνικές εκλογές), γινόταν πλέον ορατή δια γυμνού οφθαλμού (τουλάχιστον σε όποιους ήθελαν να το δουν) η στροφή του ΣΥΡΙΖΑ προς τον «ιστορικό συμβιβασμό» με το νεοφιλελεύθερο καθεστώς διακυβέρνησης. Κόμβος αυτής της συστημικής μετάλλαξης της πολιτικής του ΣΥΡΙΖΑ, ήταν η προσέγγιση με τις δυνάμεις της Κεντροαριστεράς και ιδιαίτερα με τη «μνημονιακή» ΔΗΜΑΡ. Μια συμμαχία με τη ΔΗΜΑΡ θα λειτουργούσε ως άλλοθι

για την απεμπόλιση του ριζοσπαστικού Προγράμματος του ΣΥΡΙΖΑ, στο όνομα μιας «συμφωνίας εθνικού χαρακτήρα με ευρωπαϊκό προσανατολισμό».¹

Καίτοι η προσέγγιση με τη ΔΗΜΑΡ δεν προχώρησε, λόγω αφενός της εκλογικής εξαφάνισης του κόμματος αυτού στις ευρωεκλογές και αφετέρου, ιδίως, λόγω των αντιστάσεων εκ μέρους της μεγάλης πλειοψηφίας των στελεχών και μελών του ΣΥΡΙΖΑ, εντούτοις η στρατηγική του «ιστορικού συμβιβασμού» με τα συμφέροντα των κυρίαρχων τάξεων παρέμεινε και εκφράστηκε ποικιλοτρόπως. Ακόμα και το κεντρικό σύνθημα του ΣΥΡΙΖΑ «Κυβέρνηση της Αριστεράς» μετασχηματιζόταν όλο και συχνότερα σε «Κυβέρνηση Εθνικής Σωτηρίας».

Για να διατυπώσουμε τη βασική μας θέση σε αυτή την ενότητα διαφορετικά: Αν βασικοί στόχοι είναι το «ξεπέραςμα της ύφεσης» και η «παραγωγική ανασυγκρότηση» (στόχοι τους οποίους, με τον τρόπο τους, υποστήριζαν άλλωστε και οι συντηρητικές δυνάμεις του ελληνικού κοινοβουλίου), τότε ολόκληρη η χώρα έχει ένα κοινό συμφέρον: Να επιτύχει η οικονομία «μας» την «ανάπτυξη». Ακόμα κι αν στο στόχο αυτό προσθέσουμε διευκρινίσεις του τύπου «με δίκαιο τρόπο» (να πορευτούμε στην ανάπτυξη), η απόδοση από την Αριστερά της πρώτης προτεραιότητας στην «ανάπτυξη» συνεπάγεται την ηγεμονία των αστικών ιδεολογικών μύθων περί κοινού εθνικού συμφέροντος, «εθνικής προσπάθειας» και κοινωνικής ειρήνης, σε μια συγκυρία που το κεφάλαιο έχει κηρύξει έναν αδυσώπητο πόλεμο στην εργασία. Με αυτούς τους όρους η *συνθηκολόγηση της Αριστεράς και η αποκοπή της από τα συμφέροντα της εργασίας ήταν προδιαγεγραμμένη αρκετό χρόνο πριν τις εκλογές της 25ης Ιανουαρίου 2015.*

4. Η πολιτική της ανατροπής που δεν δοκιμάστηκε

Όταν ο ΣΥΡΙΖΑ ανέλαβε την κυβέρνηση τον Ιανουάριο του 2015 η ηγετική ομάδα γύρω από το Γραφείο του Προέδρου είχε, λοιπόν, ήδη ολοκληρώσει τη στροφή της προς τον «ρεαλισμό», ενώ η εσωκομματική μάχη είχε χαθεί για όσους επέμεναν στις «ιδρυτικές» πολιτικές κατευθύνσεις του Κόμματος, καθώς ο κομματικός μηχανισμός είχε αδρανήσει, πολυκερατισμένος ανάμεσα σε αντικρουόμενα «ρεύματα». Από εκεί και πέρα η πορεία «προσαρμογής» στις κυρίαρχες στρατηγικές υπήρξε ραγδαία.

Ήδη στις 9/2/2015 ο υπουργός Οικονομικών Βαρουφάκης δήλωσε εκ μέρους της κυβέρνησης ότι «συμφωνούμε» με το 70% «των μεταρρυθμίσεων ή δεσμεύσεων» του Μνημονίου.² Στις 20/2/2015 υπογράφηκε η γνωστή Συμφωνία για παράταση του

¹ «[...] να εργαστούμε μαζί για τη διαμόρφωση μιας νέας κοινωνικής συμφωνίας για την αναδιανομή, την ανασυγκρότηση, την ανάπτυξη. Μιας συμφωνίας εθνικού χαρακτήρα με ευρωπαϊκό προσανατολισμό», Δ. Βίτσας, χαιρετισμός στο Συνέδριο της ΔΗΜΑΡ: <http://www.avgi.gr/article/4270270/d-bitsas-apo-to-egxeirima-den-mporei-na-leipei-kaneis->

² Ο Βαρουφάκης δήλωσε στις 9/2/2015: “We will implement deep reforms in coordination with the OECD, which is why its secretary general Mr. Gurría is coming to Athens tomorrow in order to help us design these reforms and control their implementation in a transparent way. To these reforms we will add about 70% of the reforms or commitments that have already been laid out in the current memorandum. As wise people, we don't object to these reforms as long as the other 30% of reforms, which we deem unacceptable, are either suspended or removed” <http://investmentwatchblog.com/greece-eu-medicine-is-toxic-fm-varoufakis-slams-eu-austerity-programme/#T7Lcg9pYPRzdoLjv.99> [«Θα εφαρμόσουμε βαθιές μεταρρυθμίσεις σε συντονισμό με τον ΟΟΣΑ, και γι' αυτό το λόγο ο Γενικός Γραμματέας του κ Gurría έρχεται αύριο στην Αθήνα, προκειμένου να μας βοηθήσει να σχεδιάσουμε αυτές τις μεταρρυθμίσεις και τον έλεγχο της εφαρμογής τους με διαφανή τρόπο. Στις μεταρρυθμίσεις αυτές θα προστεθούν περίπου το 70% των μεταρρυθμίσεων ή δεσμεύσεων που έχουν ήδη τεθεί στο τρέχον μνημόνιο. Ως σοφοί άνθρωποι, δεν είμαστε αντίθετοι στις μεταρρυθμίσεις αυτές, εφόσον το υπόλοιπο 30% των μεταρρυθμίσεων, τις οποίες θεωρούμε απαράδεκτες, είτε ανασταλεί είτε αφαιρεθεί»].

υφιστάμενου Μνημονίου, με βάση την οποία αποσύρονταν όλες οι προτάσεις με τις οποίες είχε προσέλθει η ελληνική κυβέρνηση στη διαπραγμάτευση. Τον Απρίλιο του 2015 το ίδιο το Υπουργείο Οικονομικών εκθείαζε τα επιτεύγματα των προηγούμενων Μνημονίων:

«Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα προχώρησε σε πρωτοφανή οικονομική προσαρμογή με στόχο αφενός την βελτίωση των δημοσιονομικών μεγεθών, αφετέρου την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας [...] Οι διαρθρωτικές αλλαγές στοχεύουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κόστους και στην αποτελεσματική λειτουργία των αγορών [...] όπως η συγκράτηση του κόστους της συνταξιοδοτικής ασφάλισης και ο εξορθολογισμός του συστήματος υγείας, η αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου της αγοράς εργασίας, η απελευθέρωση των κλειστών επαγγελματιών και η εξογίανση του τραπεζικού συστήματος [...] Η στροφή προς ένα αναπτυξιακό υπόδειγμα με εξωστρεφή προσανατολισμό, φαίνεται να επιτυγχάνεται το 2013 και το 2014, όπου το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών κατέγραψε πλεονάσματα ύψους 0,6% και 0,9% του ΑΕΠ αντίστοιχα».³

Με την τελική αποδοχή του νεοφιλελεύθερου πλαισίου διακυβέρνησης στις 13/7/2015, η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ μετέτρεψε τελειωτικά σε παρένθεση τη δέσμευση αλλά και την προοπτική άμεσης εφαρμογής ενός αριστερού προγράμματος διακυβέρνησης. Πλέον το σύνθημα «κυβέρνηση της Αριστεράς» έχει αποκτήσει ένα τελείως διαφορετικό νόημα σε σχέση με αυτό που είχε λίγους μήνες πριν.

Όμως ο ΣΥΡΙΖΑ δεν έφτασε από την εκλογική επιρροή του 4,5% στο 36% και την κυβέρνηση με βάση την υπόσχεση ότι θα εφαρμόσει «καλύτερα» ή «φιλολαϊκότερα» το 100% του Μνημονίου (όπως κάνει σήμερα), ούτε με βάση τη θέση ότι συμφωνεί με το 70% του Μνημονίου, όπως διακήρυξε δια του τότε Υπουργού Οικονομικών λίγες μέρες μετά την εκλογική του νίκη. Μάλιστα αν ο ΣΥΡΙΖΑ από την αρχή είχε διακηρύξει ότι συμφωνεί με το 70% του Μνημονίου μάλλον δεν θα είχε ούτε καν την τύχη της ΔΗΜΑΡ, που το 2012 υποσχόταν να αγωνιστεί για τη «σταδιακή απαγκίστρωση» από το Μνημόνιο. Κατά πάσα πιθανότητα δηλαδή, θα γινόταν και πάλι μια «εξωκοινοβουλευτική δύναμη», έχοντας την τύχη του Συνασπισμού το 1993, μετά το φιάσκο της περιφημής επιχείρησης «κάθαρσις!» του 1989, που εξελίχθηκε υπό την αιγίδα του διεκδικητή της κυβέρνησης αρχικά και κατόπιν πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Μητσοτάκη.

Αυτό που προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε είναι ότι η πολιτική που εφάρμοσε η κυβέρνηση από τις 25 Ιανουαρίου 2015 και μετά δεν ήταν το πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ, ούτε απέρριξε από αυτό καθ' οιονδήποτε τρόπο. Η ηγετική ομάδα του ΣΥΡΙΖΑ γύρω από το Γραφείο του Προέδρου, έχοντας ήδη η ίδια εξαρχής επιλέξει το δρόμο που οδηγούσε στον συμβιβασμό με το νεοφιλελεύθερο πλαίσιο διακυβέρνησης και τις εγχώριες και διεθνείς δυνάμεις που το στηρίζουν, συνθηκολόγησε διότι εντός του πλαισίου αυτού «δεν υπήρχε εναλλακτικός δρόμος».

Όμως αυτή η όσιμη ανακάλυψη του θατσερικού ΤΙΝΑ⁴ από την κυβέρνηση, δηλαδή ότι σχεδόν τίποτα δεν ήταν δυνατό να αλλάξει με τη νίκη του ΣΥΡΙΖΑ (αλλά ούτε και θα είναι δυνατό να αλλάξει στο μέλλον, αφού ο «αντίπαλος» θα έχει πάντα υπέρτερες δυνάμεις), απέκτησε ισχύ μόνο επειδή η ίδια η κυβέρνηση είχε ήδη επιλέξει να λειτουργήσει ως κυβέρνηση του «υπάρχοντος», ως κυβέρνηση του υπαρκτού ελληνικού καπιταλισμού, θεωρώντας ότι το τέλος της λιτότητας μπορεί (σε κάποιο απώτατο μέλλον, προφανώς) να αποτελέσει το «κοινό πρόγραμμα των

³ Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2015, http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/nrp2015_greece_el.pdf.

⁴ ΤΙΝΑ: There Is No Alternative, «Δεν υπάρχει εναλλακτική».

παραγωγικών δυνάμεων της χώρας», του κεφαλαίου και εργασίας.

Τι όμως απέρρεε, σε χοντρές γραμμές, από το συνεδριακό πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ, τις αποφάσεις της Κεντρικής του Επιτροπής κλπ.;

Πρώτα απ' όλα επαναφορά του κατώτατου μισθού στα 751 ευρώ και αποκατάσταση του προ Μνημονίων θεσμικού πλαισίου των εργασιακών σχέσεων και συλλογικών διαπραγματεύσεων, ως σημείο εκκίνησης για ριζική αλλαγή του σημερινού συσχετισμού δυνάμεων μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας.

Ταυτόχρονα, καθυστέρηση πληρωμών προς τους δανειστές του ελληνικού δημοσίου ήδη από τον Φεβρουάριο 2015, μέχρι την επίτευξη συμφωνίας αντίστοιχης με τη λαϊκή εντολή για σταμάτημα της λιτότητας, διασφάλιση των αναγκάων για το κοινωνικό κράτος δημόσιων εσόδων μέσα από τη φορολογία του πλούτου και του μεγάλου κεφαλαίου, προώθηση μέτρων και ενός νομοθετικού πλαισίου για τη διαφάνεια αλλά και τον περιορισμό του χώρου εξουσίας της αγοράς, συνεταιριστικά-συνεργατικά σχήματα που θα «ενώνουν» το άνεργο εργατικό δυναμικό με το αργούν παραγωγικό δυναμικό των κλειστών επιχειρήσεων, ενεργητική άσκηση των δικαιωμάτων του Δημοσίου επί των τραπεζών κλπ., έλεγχο της κίνησης κεφαλαίων πολύ πριν υπονομευθεί η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών.

Όμως, μια διακυβέρνηση και μια διαπραγμάτευση που να απορρέει από το πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ δεν υλοποιήθηκε ποτέ. Και επειδή ποτέ δεν δοκιμάστηκε, η «διαπίστωση» πως «δεν υπήρχε εναλλακτική λύση» πέρα από τη συνθηκολόγηση, είναι άτοπη.

Το πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ προϋπέθετε όχι μια άλλη διακυβέρνηση αλλά, για πρώτη φορά, μια *κυβέρνηση της Αριστεράς* που θα ξεκινούσε μια άλλη διαπραγμάτευση με πυξίδα τη μεροληψία υπέρ των λαϊκών τάξεων! Αυτό θα αποτελούσε την εναλλακτική στρατηγική.

Αν κάποιος έχει αμφιβολία για το κατά πόσο ένα τέτοιο πρόγραμμα θα μπορούσε να είναι αποτελεσματικό και να οδηγήσει σε ριζικά διαφορετικά αποτελέσματα, πρέπει να έχει εξίσου αμφιβολίες και για το αντίθετο: Ότι αυτό το πρόγραμμα θα αποτύγχανε να σταματήσει τη λιτότητα και να βάλει σε κίνηση μια διαδικασία δημοκρατικού κοινωνικού μετασχηματισμού και ρήξεων, μέσα από την ενδυνάμωση της εργατικής τάξης και ευρύτερα του κόσμου της εργασίας. Διότι διαφορετικά, αν δηλαδή κάποιος πιστεύει ότι μια τέτοια προοπτική ήταν έτσι κι αλλιώς ανέφικτη, τότε πρόκειται απλώς για έναν συντηρητικό οπαδό του ΤΙΝΑ.

Οι κινητοποιήσεις στήριξης της κυβέρνησης αμέσως μετά την έναρξη της διαπραγμάτευσης τον Ιανουάριο και Φεβρουάριο 2015 και κυρίως το (μη αναμενόμενο από πολλούς) αποτέλεσμα του Δημοψηφίσματος της 5/7/2015 δείχνουν ότι ήταν εφικτή η συσπείρωση της πλειοψηφίας του κόσμου της εργασίας σε μια τέτοια στρατηγική σύγκρουσης.

Σήμερα ένα πράγμα είναι καθαρό: Ο αγώνας των λαϊκών τάξεων για βελτίωση της ζωής τους και αλλαγή της κοινωνίας δεν μπορεί να έχει ως κέντρο, ως «Γενικό Επιτελείο», μια κυβέρνηση που έχει αποδεχτεί να υλοποιήσει το 3ο Μνημόνιο, δηλαδή ένα πρόγραμμα οικονομικών και κοινωνικών μετασχηματισμών ενταγμένο απόλυτα στο νεοφιλελεύθερο πλαίσιο εμπέδωσης των συμφερόντων του κεφαλαίου.

Παρά τη φαινομενική του ηρεμία, το πολιτικό σκηνικό στη χώρα παραμένει ρευστό. Μετά τη συνθηκολόγηση του ΣΥΡΙΖΑ, αφενός δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την εκκίνηση διαδικασιών στο χώρο της ευρύτερης συστημικής Κεντροαριστεράς και αφετέρου δημιουργείται ένα κενό εκπροσώπησης στο χώρο της Αριστεράς, το οποίο ωθεί προς νέες διεργασίες και συνθέσεις.

Η ανασύνθεση της (μαρξιστικής) Αριστεράς σημαίνει πρώτα απ' όλα να μη χάνουμε από την οπτική μας την ασυμφιλίωτη αντίθεση των συμφερόντων της

εργασίας έναντι αυτών του κεφαλαίου. Η Αριστερά παραμένει Αριστερά όταν γειώνεται στα εργατικά συμφέροντα για να τα φέρει στο πολιτικό προσκήνιο, όταν συγχωνεύεται με τους αγώνες των εργαζομένων και τα κινήματα.

Ζητούμενο δεν μπορεί να είναι η υποκατάσταση των ταξικών αγώνων και του ταξικού Προγράμματος με ένα κυβερνητισμό «νομισματικής πολιτικής». Προφανώς κανένα νόμισμα δεν είναι φετίχ, αλλά και για κανένα νόμισμα δεν πρέπει να έχουμε αυταπάτες. Το ζήτημα της σύγκρουσης με τις δομές του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού από τη σκοπιά των «κοινωνικών αναγκών» έρχεται πρώτο.

Οι εμπειρίες από τη διαδρομή του ΣΥΡΙΖΑ οδηγούν σε συμπεράσματα που εντείνουν την πεποίθηση ότι σήμερα απαιτείται η «συγκέντρωση δύναμης» της Αριστεράς, ως χώρου ιδεών και καθημερινής πολιτικής πρακτικής με αντικαπιταλιστική στρατηγική, μαζικής κοινωνικής απεύθυνσης και οργανωτικής δυνατότητας.